

VERENIGING
Vrienden
van
Sonsbeek

Infobulletin *Parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem*

Lente 2006, jaargang 18, nummer 1

Stadspromotie

Arnhem zou weer aan citymarketing gaan doen, las ik. 'Arnhem heeft 't', 'Arnhem bruist' of zoiets ronkends zou het wel worden. Alleen nog even kiezen wat dat 'het' is dat de stad heeft. Ik schreef alvast een sneerend stukje. Het zou wel weer uitlopen op een gevecht tussen alle clubs en bedrijfstakken in de stad. Ieder wil zijn xxxstad promoten, waarbij xxx door iedereen, afhankelijk van zijn deelbelang, anders wordt ingevuld. Een gevecht tussen winkelstad, kantorenstad, brugte-verstad, rijnsstad, beekstad, geldersestad, centrumstad, culturstad, sportstad, modestad, woonstad, living-statuesstad, onderwijsstad, dienstenstad, gevangenisstad, wereldhandelstad, groenestad, drugsstad, havenstad en toeristenstad. Wij, Vrienden van Sonsbeek, zouden onze duit in het zakje doen met parkenstad, een 'sterk merk' immers. Iedereen zou gelijk hebben en bijna iedereen zou ontevreden zijn met de uiteindelijke keuze. Van een eenduidige beeldvorming van Arnhem kwam niks terecht en het promotiegeld was weggegooid Dacht ik.

Maar het pakt anders uit. We worden prettig verrast met de slogan 'made in [Arnhem]'. Een sympathieke vlag waaraan ieder bedrijf en elke groepering in de stad zijn commerciële of ideële boodschap kan hangen. Zoals: Sonsbeekpark, made in [Arnhem].

En nu op naar 28 mei, de landelijke 'dag van het park'. De Dienst Stadsbeheer laat alle parken in Arnhem meedoen. Wordt het 'Stadsparken, made in [Arnhem]'? Dan is Arnhem lekker toch nog parkenstad.

Luuk Broer

De Vereniging Vrienden van Sonsbeek wil een klankbord zijn voor de bezoekers van de monumentale parken en voor de eigenaar van de parken, de Gemeente Arnhem. Het doel van de Vereniging is in woord en daad mee te werken aan de instandhouding en verfraaiing van de parken Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem. De Vereniging Vrienden van Sonsbeek ondersteunt het Bezoekerscentrum Sonsbeek financieel met een vaste bijdrage per lid.

De contributie per lid bedraagt per jaar: voor particulieren € 12,50, voor verenigingen € 35,- voor bedrijven € 50,-; Bankrekeningnummer: 40 63 33 505 t.n.v Vrienden van Sonsbeek.

Bestuur Vereniging Vrienden van Sonsbeek:
Hendrik Broekhuizen (voorzitter) tel. 4426212,
Luuk Broer (secretaris) tel. 4424956,
Kees Hoogendijk (penningmeester) tel.4458408,
Loes Prakke (ledenadm/promotie) tel. 4433495,
Tjada van den Felaart-de Sitter (schouw/gidsen) tel. 4455098. Adviseurs: Joop Morsink (historie), Jeroen Glissenaar (Stadsbeheer), Jeroen Voskuilen (Bezoekerscentrum).

De Stichting Bezoekerscentrum Sonsbeek wil bezoekers bewust maken van de mooie groene kanten van Arnhem. Dit gebeurt door het organiseren van tentoonstellingen, excursies en evenementen. Het bezoekerscentrum levert informatie over de parken Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem en het is een goed startpunt bij een bezoek aan de parken. Website: www.bezoekerscentrumsonsbeek.nl

Bestuur Stichting Bezoekerscentrum Sonsbeek:
Leo van der Meer (voorzitter), Bart Beukema (secretaris), Marijke de Bruine (penningmeester), Jaap Nieuwenhuis, Aaltje Koopman.

Secretariaat/ledenadministratie:
Vereniging Vrienden van Sonsbeek per adres
Bezoekerscentrum Sonsbeek, Zypendaalseweg 24a,
6814CL Arnhem, Telefoon: 4450660, Email:
info@parksonsbeek.nl
Website: www.parksonsbeek.nl

De foto op het omslag is van Sophioa Mooldijk. In de Grote Weide van Sonsbeek, tegenover het Lorentz-monument, staat een eik die, volgens de archieven, daar in 1831 is geplant. 175 Jaar geleden.

DE HERTENKAMP

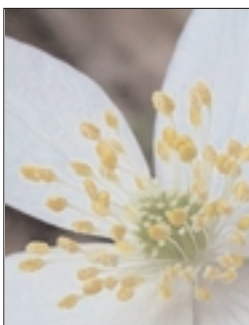
De oude baas Van Heeckeren
Die had het goed bekeken
Die wilde zich verzekeren
Van eens in de paar weken
Een hertebout of hertebief

Want zo had hij de herten lief:
Een fraai omheinde weide
Geen lanen op, geen paden in
Niet struinen door de heide
Maar wel de marinade in

Ach kijk, zo pikt u toch wat mee
Al zijn het dan maar weetjes
Van damherten en reetjes...
(En ja, het enkelvoud is ree)

Cees van der Pluijm

De witte bosanemoon

Nog is het soms koud en zijn de bomen kaal: het is maart-april. De lente staat bedremmeld in de open deur die toegang biedt tot een toekomst vol zon, licht, warmte. Dan waagt zij zich weifelend nog maar lichtvoetig naar buiten, zet haar eerste stapjes in de grote, onbekende ruimte die voor haar ligt. Dat zich bewegen alsof je door de wind meegenomen, zachtjes neergezet, weer opgenomen wordt is heerlijk. Overal waar onze kleine ballerina – slechts heel even – de norse aarde raakt, openen zich bloemen. Die zijn net als zij, klein en veelbelovend: het feest gaat beginnen. Hier zijn het de sneeuwkllokjes, daar de sterhyacintjes, echte sleutelbloem, speenkruid of vingerhelmbloem en daarginds tussen het struikgewas ... de witte bosanemoon (*Anemone nemorosa*). Die vind je op drassige grond met humusrijke aarde, in Sonsbeekpark bijvoorbeeld in het bronbosje bij de Grote Waterval. Daar ligt tussen de nog slaperige bomen al gauw een prachtig, weelderig groen-wit bloemtapijt. De naam zegt het al. *Nemorosa* betekent boswoning, *anemos* is het Griekse woord voor

wind: al bij het kleinste briesje bewegen de bloemen. Gesloten zijn ze knikkend, hangend, maar zodra de zon zich vertoont roeren zij zich: ze richten zich op en spreiden hun bloemdekbladen wijd open. Als het bewolkt wordt of als de avond valt, sluiten zij zich weer; ook overdag als de temperatuur onder de 10 graden daalt. Ze worden niet groot, deze bosanemoontjes: hooguit 25 cm. Een bescheiden lentebode dus, maar o zo mooi.

Jan Schreurs

Over gebinten, ankerbalken, korbelen, poeren en jukken

Bij de leiding van Bezoekerscentrum Sonsbeek bestaat al enige tijd de wens het centrum te verbouwen en aan te passen aan de eisen van deze tijd. Daarvoor zijn het afgelopen jaar al eerste oriënterende gesprekken gevoerd met een architect. Voordat de verbouwing kan beginnen, is er echter nog een lange weg te gaan. Veel instanties, zoals de gemeente als eigenaar van het pand en Monumentenzorg als bewaker van het historische gebouw, zullen hun zegje willen doen en hun eisen hebben.

Bij de renovatie in 1965 werd het dak van de molenshuur verwijderd. De houten constructie met de zeven ankerbalkgebinten is goed zichtbaar - foto: G.Berends

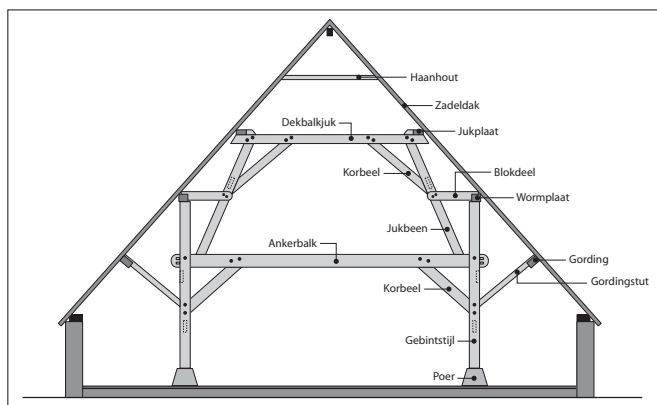
Bezoekerscentrum Sonsbeek is sinds 1983 gehuisvest in de voormalige molenshuur van de naastgelegen waterradmolen, de Witte Watermolen. Het is van oorsprong een oud-Saksische schuur van het type 'hallehuis' en vermoedelijk gebouwd in de tweede helft van de 17de eeuw. Kenmerkend zijn de lage zijmuren en het hoge zadeldak met de laag aflopende dakvlakken en de afschuiningen boven de voor- en achtergevel, de wolfeinden. De muren staan vrij om een zware eikenhouten constructie heen, de zogenaamde 'gebintconstructie', waardoor de schuur een driebeukige indeling heeft, met de deel in het midden en de stallen aan weerszijden. Deze bouwvorm komt vooral voor in Drente en Oost- en Midden-Nederland. Brede inrijdeuren in de voorgevel geven toegang tot de schuur.

Ankerbalk-gebint

De gebintconstructie vormt de constructieve basis van de schuur en is nog grotendeels intact. Dit oeroude houten skelet staat bij bouwhistorici bekend als 'ankerbalk-gebint', waarbij de dwarsbalken tussen de staanders zitten. Deze constructie is in zwang geraakt rond 1600, omdat daarmee meer ruimte ontstond onder het dak voor de opslag van graan en hooi. Voor die tijd lagen de dwarsbalken niet tussen, maar waren bovenop de staande balken gemonteerd. Vooral in het voorste gedeelte van het bezoekerscentrum zijn de gebintconstructies nog goed zichtbaar.

De houten constructie van het bezoekerscentrum bestaat uit zeven ankerbalkgebinten. Oorspronkelijk had de molenshuur zes gebinten, maar in de 18de eeuw is de schuur verbouwd en uitgebreid met een extra gebint aan

de voorzijde, waarbij de huidige voorgevel met deeldeuren onder een korfboog en de ovale vensters aan weerszijden ontstond. Het tweede gebint bezit aan de onderzijde van de ankerbalk nog de aansluitpunten van de vroegere 'stiepel' en de muurstijlen. Een stiepel is een uitneembare houten middenstijl, waartegen de grote inrijdeuren sluiten. Ook aan de aangelaste wormplaten direct ten zuiden van dit gebint is te zien, dat dit oorspronkelijk het eerste gebint van de schuur vormde.

Korbelen

De gebinten bezitten zware ankerbalken met forse afgeronde lip, soms sterk gebogen korbelen en windschoren. De stijlen lopen boven de aansluiting van de ankerbalk nog vrij ver door. Ter versteviging van de constructie werden alle hoeken geschoord door middel van korbelen (dwars) en windschoren (langs). De onderdelen zijn door middel van pen en gatverbindingen aan elkaar gekoppeld. De windschoren zijn echter gespijkerd. Zeer waarschijnlijk is er vroeger ook een constructie van stalliggers en stalliggerdragers geweest. In de gebintstijlen zijn de rechthoekige gaten waar de stalliggerdragers hebben gezeten nog zichtbaar.

De gebintonderdelen (stijlen en windschoren) zijn aan de buitenzijde genummerd met gehakte telmerken, om het in elkaar zetten van de zware eikenhouten constructie op de bouw-

plaats te vergemakkelijken. De gebinten rusten op poeren, om verrotting van het onderste deel van de gebintstijl tegen te gaan. De stenen poeren werden tijdens de restauratie in 1965 vervangen door betonnen poeren. De oorspronkelijke vloer bestond uit klinkers op zand. Nu ligt er een cementdekvloer met een kunststofvloer overheen.

Kapconstructie

Tijdens de verbouwing en uitbreiding in de 18de eeuw werd de schuur voorzien van een geheel nieuwe kapconstructie. Deze kap bestaat uit zeven jukken met dekbalken, rechte jukbenen, gepende korbelen en gespijkerde windschoren. Een dekbalkjuk bestaat uit twee schuin geplaatste rechte jukbenen, die door een horizontale jukdekbalk met elkaar verbonden zijn. De dekbalkjukken zijn op de ankerbalkgebinten geplaatst.

Ten behoeve van de inrichting van het bezoekerscentrum werd in 1983 een aantal aanpassingen uitgevoerd, zoals het inbouwen van een verdiepingvloer, rustend op de oude gebinten. Ook werd een aantal kleine vensters en een deur (nooduitgang) in de achtergevel aangebracht. In de dakvlakken zijn kleine moderne dakramen aangebracht en de gebint- en kapconstructie werd (helaas) geheel wit geschilderd.

Jos Diender

Bronnen: Gebouwanalyse door Irene Dekker en het verslag 'Beschermd Monumenten' van de Gemeente Arnhem.

Over de zwarte mees die niet zwart is

In Park Sonsbeek en de aangrenzende twee parken broeden alle mezensoorten die we rijk zijn in ons land te weten glanskop, matkop, kuifmees, pimpelmees, koolmees en zwarte mees. De staartmees en de buidelmees behoren in tegenstelling tot wat hun naam doet vermoeden niet tot de familie van de mezen maar zijn beide aparte families. De staartmees broedt trouwens ook in de parken.

De zwarte mees is met een lengte van 10-11,5 cm de kleinste van de mezen. De koolmees is de grootste met 13,5-15 cm, dus een flink stuk forser. De zwarte mees lijkt op een kleine, bijna kleurloze koolmees met een zwarte kop met grote witte wangvlek en witte vleugelstreep. Op het achterhoofd heeft hij echter een ovale witte vlek, iets wat de koolmees niet heeft en wat een goed kenmerk is. De vleugels zijn blauwgrijs gekleurd en de borst en buik zijn bruinwit, dus allesbehalve zwart. De snavel van de zwarte mees is vrij lang en fijn waarmee hij insecten en spinnen pakt en in de winter ook zaden van de spar en de lariks. Het voedsel zoeken en ook vaak de zang gebeurt dikwijls in de boomtop waardoor we hem niet zo vaak mooi kunnen bekijken. De zang is redelijk goed herkenbaar en lijkt op een fietsspomp 'wie-ze wie-ze wie-ze', maar heeft echter ook weg van een zachte zang van de koolmees. Hoewel het een typische bosvogel is wil hij in de winter wel eens dichter bij huis

komen, hangend aan een vetbol. Voorwaarde is wel dat er in de buurt hier en daar een flinke spar of conifeer staat. Wil de soort in de winter wel eens tuinen bezoeken in het voorjaar broedt hij hoofdzakelijk in bossen en parken, waarbij naaldbomen (sparren) de voorkeur hebben.

Tijdens een broedvogeltelling in 1998 in de drie parken samen was het aantal broedparen met vijf vrij laag waarbij Zypendaal (meeste naaldbomen) er vier herbergde. Onze broedvogels zijn standvogel, ze blijven de winter hier, maar in sommige najaren zijn er invasies van vogels uit Midden- en Oost-Europa en zelfs uit Rusland. Zo af en toe is er zo'n invasie en in het afgelopen najaar was dat ook het geval. Tijdens de trek wordt er zoveel mogelijk gevlogen over beboste en halfopen gebieden. Deze trek zit soms vrij hoog waardoor je ze alleen hoort maar ook wel laag 'hoppend' van boom naar boom. Het is bijna niet voor te stellen dat zo'n klein vogeltje, meestal in groepen, zulke afstanden aflegt. Invasies ontstaan meestal door voedselgebrek en/of veel jongen die uitgevlogen zijn. Jonge en dus onervaren vogels hebben tijdens een invasie vaak de overhand waardoor er maar weinig weer terugkeren naar de broedgebieden doordat ze onderweg het leven laten. Een invasie heeft daardoor vaak een zwart randje voor deze dus niet zwarte vogel. De zwarte mees stond blijkbaar niet vooraan toen de vogelnamen bij ons werden uitgedeeld. Ook in een aantal andere landen was dat het geval zoals blijkt uit coal tit en mésange noire voor respectievelijk de engelse en franse naam. Beter op waarde geschat hebben de Duitsers hem door hem tannenmeise te noemen. Informatie over vogels en het waarnemen van vogels in de regio is te vinden op www.vogelwerkgroeparnhem.nl

Jan Schoppers

Op safari in februari - Nevelig Sonsbeek

Het is nog winter en rond het middaguur. Sonsbeek en Zypendaal liggen er onder een dunne witte nevel laag dromerig bij. Bomen zijn niet zomaar bomen, maar vormen die naar boven verdwijnen. Geluiden klinken, zonder dat duidelijk is waar ze precies vandaan komen en waardoor ze veroorzaakt worden.

Op gronden die aan plassen en beken grenzen is een opmerkelijk aantal reigers opvallend aanwezig. Parkbeheerder Jeroen Glissenaar weet precies waarom: "Die zijn op zoek naar een maaltje kikkers." Her en der verspreid lopen in het bos, weg van het water, pas gevormde koppeltjes kleurige Nijlganzen. Op het drassige terrein bij de verplaatste kikkerpoel achter het bezoekerscentrum, naast de koeienwei, fourageert een groep van tientallen grauwe ganzen (bijgaande foto). De vogels hebben – en dat is uniek voor het park – voor het eerst een hele winter in Sonsbeek doorgebracht.

Door de reuzengrote bomen zijn bezoekers geneigd om zich in een fraai, eeuwenoud bos te wanen. Toch gaat het hier om een parkengebied, dat vrijwel geheel is aangelegd en waar voortdurend onderhoud wordt verricht. Tientallen hoge, dikke bomen in Sonsbeek vertonen in de bast merkwaardige, onnatuurlijke patronen. Ze zijn een paar centimeter groot, maar zien er duidelijk anders uit dan de normale nervatuur. De parkbeheerder weet precies waarom: "Tegen het eind van de oorlog trokken Duitse troepen zich terug. Ze kregen opdracht van hun superieuren om zo min mogelijk munitie achter te laten. Daarvoor bedacht iemand om wapens op bomen leeg te schieten." Wat Glissenaar ook weet, is dat deze bomen, als ze eenmaal sneuvelen, in kachelhoutjes worden gezaagd. Voor het zover is, moeten ze natuurlijk worden ontdaan van het metaal. Vervolgens gaat het hout wonderlijk genoeg terug naar het land waar de soldaten vandaan kwamen: Gammawinkels in Duitsland.

Er gaan met regelmaat meer bomen tegen de vlakte dan alleen de met kogels bewerkte exemplaren die zwart uitslaan van het metaal. Dat heeft te maken met aardse zaken als storm en ziekten en soms simpelweg met veiligheid. Maar de bosbeheerder geeft zijn bomen ook weer niet al te makkelijk prijs. Hij klopt er soms op om te horen of de stam niet hol is, laat bij twijfel een deskundige aanrukken voor nader onderzoek en zegt, zeer beslist: "Ik ben er niet op uit om bomen te verwijderen, maar om ze te behouden." Omdat veel bomen al heel lang in de parken staan en aan het eind van hun leven beginnen te raken is, alweer een tijd geleden, een periode van doorlopende vervanging ingetreden. De parkbeheerder neemt aan dat binnen een jaar of veertig de helft van het huidige oude bomenbestand vervangen is. Hij geeft toe dat die uitspraak een beetje natte

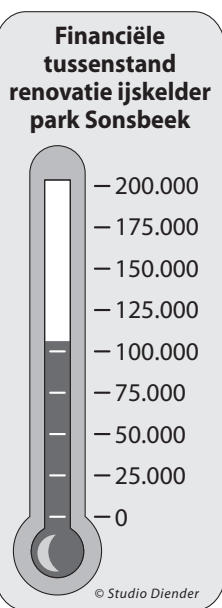
vingerwerk is want stormen, ziekten en andere ellende laten zich immers niet voorspellen. Maar hij kent het bestand van de in Engelse stijl aangelegde landschapsparken in Arnhem nu redelijk en heeft aardig op een rij staan wat voor een goed beheer noodzakelijk is.

Bijvoorbeeld het snoeien van twee lage, dikke takken van een kaukasische vleugelnoot die laag boven het water hangen. Fraai om te zien, maar niet in overeenstemming met de uitgangspunten dat de oorspronkelijke water- en zichtlijnen van het park intact moeten blijven.

De boom met zijn exotische naam is door de aanvankelijke eigenaar van Sonsbeek, baron Van Heeckeren, meegevoerd uit Polen nadat hij daar eerst tégen en later mét het leger van Napoleon vocht. Glissenaar: "Eigenaren van dit soort parken waren gewend om bomen en struiken mee te brengen uit landen die ze bezocht hadden. Ze fungeerden zo als een soort visitekaartjes uit verre landen voor bezoekers die zich in het park konden verbazen."

Rob van Otterloo

Voortgang fondsenwerving ijskelder

In het najaar is de fondsenwerving voor de restauratie van de ijskelder in Sonsbeek is goed op gang gekomen. We waren al een tijdje bezig de grote culturele fondsen te benaderen en in juli 2005 kwam de publieksfolder uit. We hebben eind november jl. de inspanningen geïntensiveerd rond de opening van het kantoor van Essent in de Parktoren boven het NS-station. Bij deze gelegenheid kregen de Vereniging Vrienden van Sonsbeek een cheque aangeboden van € 20.000. Voorwaar een prachtig bedrag.

De Gelderlander en de huis-aan-huis-bladen hielpen met royale redactionele aandacht voor de restauratie van de ijskelder waarbij de tekening van Rudolf Das een mooie blikvanger was. Aansluitend op die publiciteit startten wij met hulp van de vrijwilligers van het bezoekerscentrum in de wijken rond Sonsbeek de huis-aan-huis verspreiding van de folder met het motto: "Draag ook úw steentje bij". Ik kan u zeggen dat dit niet zonder gevolgen is gebleven. Met een voortgaande regelmaat komen er steeds bedragen binnen. Per steentje is de bijdrage € 5. De overgemaakte giften variëren van 1 tot soms zelfs 20 steentjes.

HARTELIJK DANK DAARVOOR!

Maar we zijn er nog lang niet vooral als u weet dat de totale kosten voor de restauratie € 200.000 bedragen. Aan toezeggingen en giften hebben we nu ruim de helft daarvan binnen. We spannen ons in om ook de rest te verkrijgen en dat kost vaak meer moeite dan de eerste helft. De giften die tot nu toe binnenkwamen waren voor een groot deel van niet-leden van onze vereniging. Dit bewijst dat velen Sonsbeek een goed hart toedragen. Ik wék graag onze Vrienden op om ook hun steentje bij te dragen.

Zoals u weet is er een fraai boekje over de Ijskelder van Baron de Smeth verschenen is. Het is verkrijgbaar bij het Bezoekerscentrum Sonsbeek voor € 5. Ook de verkoop van het boekje draagt bij aan ons project. Om het voor U gemakkelijk te maken meld ik hier nog even het rekeningnummer waarheen U Uw bijdrage kunt overmaken: rekening 1092.89.781 t.n.v Stichting Restauratie Ijskelder Park Sonsbeek.

Kees Hoogendijk

Tekenend voor Sonsbeek

De tentoonstelling Ijskelder in Beeld in het bezoekerscentrum Sonsbeek – van 20 januari t/m 2 april - was voor ons aanleiding Joop Morsink, die daarvoor zijn tekeningen ter beschikking stelde, te interviewen. Uit die tekeningen spreekt een degelijke kennis van en liefde voor de historie, in het bijzonder de historie van het Sonsbeekpark.

Als afdelingshoofd Beheer en Bedrijfsvoering Riolering en Waterhuishouding van de gemeentelijke Dienst Milieu en Openbare Werken was Joop Morsink medio jaren tachtig onder meer verantwoordelijk voor het opknappen van de sprengebken in de parken Zypendaal en Sonsbeek. De hoofdmoot van het werk bestond uit het uitbaggeren van de vijvers en het aanbrengen van een 'open' beschoeiing om het bronwater onbelemmerd in de beek te laten stromen. Om het zuurstofarme water te beluchten plaatste men enkele houten stuwen en fonteinen in de beek. Het opspuiten van de fonteinstralen werd bereikt door het installeren van een ingenieus en milieuvriendelijk opvoerwerktuig, de zogenaamde waterram, die de benodigde energie onttrekt aan het water, om precies te zijn aan de waterslag in de aanvoerleiding.

Aan de kant van de Zypendaalseweg, vlak voor de Kleine Waterval installeerde men met hetzelfde doel een reeks van dertien flowforms: speciaal gevormde waterschalen waardoor het af te leggen traject een factor 3 langer is en het water optimaal in contact komt met de atmosfeer. Voor een betere ontsluiting van het park en een directe verbinding met de molenbeek is toentertijd bovendien tussen de Witte Molen en de Begijnemolen direct langs het water een pad van leemgrind aangelegd. Voor wie vertrouwd is met de drinkfonteinen of 'ganzen-sputters' (vijf in getal): Joop maakte daarvoor het ontwerp en de gietvormen. Al dat werk werd niet alleen beroepshalve maar ook uit een sterke persoonlijke betrokkenheid verricht. Om op dat laatste enig licht te werpen volgen hier enkele biografische gegevens.

Joop Morsink is eind 1933 geboren in het kleine dorp Hengelo in de Graafschap. Hij woonde daar aan het voetpad naar een achtergelegen oude beltmölle waar graan werd gemalen voor boeren en bakkers. Hij maakte daar dus kennis met een heel oud beroep. In zijn dorp beoefende men toentertijd veel oude ambachten. De mensen werkten met liefde, toewijding en plezier en lieten anderen daarin delen door de goede producten die zij maakten. Als adolescent voelde Joop er veel voor zich te bekwamen tot kunstenaar, maar zijn vader was er – om redenen die een jongmens maar moeilijk begrijpt – op tegen en Joop zag er van af. In plaats daarvan volgde hij een driejarige opleiding meubel- en interieurbouw. De opleiding was op de oude leest geschoeid en heel degelijk. Joop leerde er het bouwkundig tekenen dat hem later zo goed van pas kwam. Tijdens zijn dienstjaren als militair verdiepte hij zich in de weg- en waterbouw. Hij vond daarop aansluitend werk bij de Koninklijke Nederlandse Heide Maatschappij als waterbouwkundig ontwerper voor de cultuurtechnische projecten. Vanaf 1960 tot aan zijn pensioen werkte hij bij de gemeente Arnhem.

Typerend voor Joop is de uitspraak: “Alles wat naar oud ruikt, vind ik leuk.” Het vakmanschap van weleer met zijn vanzelfsprekend samengaan van het technische en esthetische is hem in de ziel gegrift. Via een praktische benadering tot iets moois komen, dat is zijn weg. In de tekeningen die met het oog op de historie in eerste instantie technisch en documenterend zijn, sluipt ongemerkt iets in van zijn bewondering voor het oude ambacht, van zijn verbondenheid met al die nijvere lieden die zoveel tot stand brachten wat ook nu nog respect afdwingt, iets ook van de aspirant kunstenaar die voorrang moest verlenen aan de technicus. O nee, niet grandioos en prententius; wel toegewijd, met gevoel en verstand van zaken – ziedaar de charme en waarde van zijn tekenwerk als neerslag van zijn historische verkenningen.

De dingen die door noeste arbeid en met zorg tot stand kwamen, zijn het waard gerestaureerd en goed onderhouden te worden. Met

name dat laatste, het onderhoud, baart Joop nog wel eens zorgen. Hij ziet dat niet iedereen gevoel en belangstelling heeft voor het vakwerk dat werd en wordt geleverd. Niet iedereen ook deelt zijn inzichten. Hij is er de man niet naar daar verwijten aan te verbinden, maar hij vindt het jammer dat zijn plannen voor het 'Rioolonder' bijvoorbeeld en die voor het openleggen van de Sint-Jansbeek in de stad het (nog) niet haalden. Het Rioolonder is het prototype van het huidige Watermuseum. Het werd ontworpen als ondergrondse verbinding van het bezoekerscentrum Sonsbeek en de in 1999 nog leegstaande Begijnmolen.

Het park laat Joop niet los. Toen ik hem voor dit artikel bezocht, wees hij me meteen na het binnenkomen op de technische tekening van de te reconstrueren muren van de ijskelder, waar hij aan bezig was. Immer in de weer als promotor van het Sonsbeekpark en zijn rijke historie.

Een groot deel van Joops tekeningen is afgebeeld in de beide boekjes die hij, samen met Jos Diender als auteur, ontwikkelde: Hendrik van de Wall – Molenaar aan de Beek, en De Ijskelder van baron De Smeth. In de hal van het Watermuseum ziet u een door de serviceclub Kiwani's geschonken roterende schijf. In de schijf, die verbonden is met het waterrad buiten, zijn uitsneden te vinden van de grote, gekleurde tekening die Joop maakte van de oude Sint-Agnieten- of Begijnmolen.

Jan Schreurs

Jaarvergadering Vrienden

Op 20 januari 2006 opende Betty Mostard, directeur Stadsbeheer van de gemeente Arnhem, in Bezoekerscentrum Sonsbeek tentoonstelling over de ijskelder. Ze bood daarbij aan Hendrik Broekhuizen, voorzitter van de Vereniging Vrienden van Sonsbeek, het bedrag aan dat medewerkers van Stadsbeheer aan de restauratie van de ijskelder schonken door af te zien van hun kerstpakket.

Op donderdag 23 maart 2006 vindt de jaarvergadering van de Vereniging Vrienden van Sonsbeek plaats. Vanaf 20 uur in het Bezoekerscentrum Sonsbeek, Zypendaalseweg 24a. De leden hebben hiervoor een uitnodiging ontvangen. De huishoudelijke agenda betreft: jaaroverzicht, financieel verslag en begroting, bestuurswisseling en rondvraag. Aansluitend op de korte huishoudelijke agendapunten vindt er een presentatie plaats.

Die jaarlijkse presentatie voor de ledenvergadering is een goede traditie geworden. De afgelopen jaren kwamen aan de orde: plannen Waterschap na overname St.Jansbeek (1997), plannen gemeente Arnhem met restauratie van Sonsbeek (1998), plannen Stichting Sonsbeek 100 Jaar Stadspark (1999), de Sonsbeekmethode van George Borgman + video Ijskelder (2000), plannen Watermuseum + plannen Sonsbeek9 (2001), Lorentz en Arnhem / 100 jaar Nobelprijs (2002), voorbereiding Sonsbeek10 (2003), historische molens St.Jansbeek (2004), Sprengen en beken op de Veluwe (2005). Dit jaar is het onderwerp:

CNME in Sonsbeek

Binnen het Bezoekerscentrum Sonsbeek ziet u door de glazen wand regelmatig levende huisdieren in hun hok bewegen. Dit is de presentatieruimte in Sonsbeek waar het Centrum voor Natuur- en Milieueducatie (CNME) regelmatig schoolklassen ontvangt. Het CNME ondersteunt de leerkrachten van de ca 60 basisscholen in Arnhem bij de natuureducatie met materialen, presentaties en excursies. De hoofdvestiging van het CNME is in park Presikhaaf (Stadsboerderij West-Presikhaaf). Vanuit de derde vestiging (Stadsboerderij De Korenmaat) bestrijkt het CNME park Meinerswijk.

Koos de Vos (foto hiernaast), binnenkort aftredend directeur van het CNME, zal op de jaarvergadering van onze Vereniging presenteren wat zijn instelling doet aan natuur- en milieueducatie voor de scholen. Hij zal zijn verhaal over de natuureducatie toespitsen op de rol van de Arnhemse parken, waaronder Sonsbeek.

Stadsparken - made in [Arnhem]

VERENIGING
Vrienden
van
Sonsbeek

Colofon

Het Infobulletin is een uitgave van de Vrienden van Sonsbeek en van het Bezoekerscentrum Sonsbeek. Het bulletin verschijnt vier keer per jaar. Het wordt gratis toegestuurd aan de leden van de Vereniging Vrienden van Sonsbeek. ISSN 1567-1054

Redactie:

Jos Diender
Rob van Otterloo
Jan Schreurs
Luuk Broer (eindredacteur)

Vormgeving:

Raymond Paulus

Druk:

Presikhaaf Grafische Diensten

Redactie-adres:

Bezoekerscentrum Sonsbeek
Zypendaalseweg 24a,
6814CL Arnhem
email: info@parksonsbeek.nl

Het Zomernummer van het Infobulletin verschijnt 21 juni. Uiterste datum inleveren kopij: 17 mei 2006. Vorige nummers vindt u op de website www.parksonsbeek.nl onder > Nieuws.

Retour afzender/adreswijziging

Mogelijk is de adressering niet juist. Wilt u in dat geval zo vriendelijk zijn om hieronder de juiste gegevens in te vullen en het blad 'retour afzender' of deze strook in een enveloppe terug sturen naar: Vrienden van Sonsbeek, Zypendaalseweg 24A, 6814 CL Arnhem.

Het correcte adres is:

Naam:
Straat:
Plaats:

Reden retourzending:

postcode:

TPG Post
Port betaald